

КЛІМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

Лецишин Ю. П.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

Науковий керівник – канд. геогр. наук, доц. Таранова Н. Б.

Метеорологічні елементи – це якісні та кількісні показники фізичного стану атмосфери. Температурні умови та режим зволоження мають найбільше значення для формування ландшафтів та розвитку сільського господарства. Клімат – це погодний режим тривалого спостереження за даною територією. Уявлення про клімат можна отримати, обробляючи метеорологічні спостереження протягом досить тривалого періоду часу (кілька десятиліть). Визначення клімату залежить не тільки від метеорологічних показників, але також враховують їх річний, добовий хід, їх екстремальні значення, середні відхилення від середніх значень, середні та кінцеві терміни початку явищ, повторюваність певних явищ тощо [1].

Клімат Українських Карпат визначається їх висотою над рівнем моря та географічним положенням гір. Клімат у прилеглих районах не такий холодний і вологий, як у горах.

Наші Карпати розташовані в південних широтах помірного поясу, вони мають досить великий запас тепла. На рівнинах середньорічна температура повітря коливається на 7-10°C, на низовинах – від 5°C в середніх горах до 3°C у верхньому ярусі до 0,6°C. З кожним підйомом в гори, негативні температури повітря зростають, а також збільшується період з негативним радіаційним балансом.

На Закарпатті зимовий період триває 2-2,5 місяця, на Прикарпатті зимовий період триває 3 місяці – грудень, січень, лютий. А в горах на висоті від 800 до 1000 м він триває 5 місяців – листопад, грудень, січень, лютий, березень.

На Закарпатті найнижча температура повітря в січні -3°C, а на Прикарпатті найнижча -4, -5°C.

Наприклад, гора Турбат має висоту 1200 м, а середня температура січня – 7,9°C, в Чорногорі та Свидовці -12°C (табл. 1).

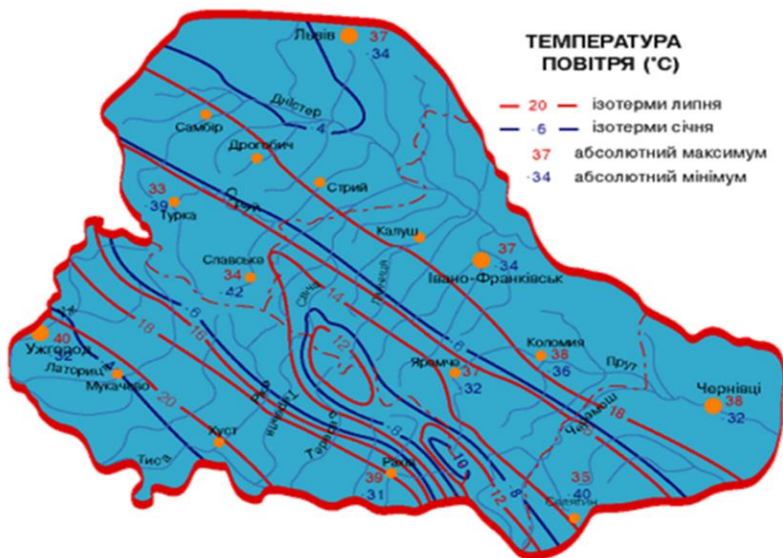

Рис. 1. Температура повітря на території Українських Карпат [2]

Таблиця 1

Середні градієнти температури знижуються з підвищенням місцевості на 100 м над рівнем моря

Середній градієнт	Схили	
	південні	північні
За січень	0,63°C	0,61°C
За липень	0,57°C	0,44°C
Річний	0,70°C	0,56°C

Розподіл температури в горах інтенсивний взимку. Щільні охолоджені яруси повітря в тиху морозну погоду стікають по схилах у улоговини та долини річок. Це означає, що в передгір'ях 300-500 м вершини та схили низьких хребтів тепліші, ніж долини малих річок.

З березня починається загальна відлига, радіаційний баланс

стає додатнім, перехід середньодобових температур проходить через 0°C. У Закарпатті найшвидше проявляється перехід від зими до весни – у третій половині лютого, а у Прикарпатті це період спостерігається на початку березня, а у горах весна з'являється на початку квітня.

З березня починається загальна відлига, радіаційний баланс стає позитивним, перехід середньодобових температур проходить через 0°C. Закарпаття має найшвидший перехід від зими до весни – у третій половині лютого, а на Прикарпатті цей період спостерігається на початку березня, а в горах весна з'являється на початку квітня.

Сума температур та період активної вегетації дуже важливі для розвитку рослинності. Рослинність на Закарпатті активно росте протягом 185 днів до середини жовтня і отримує 3300-2800° тепла. На Прикарпатті рослинність активна протягом 165 днів – до 10-11 жовтня, а загальна температура становить 2800-2200°. А для нижнього та середнього ярусів гір цей період значно менший від 80 до 125 днів, а сума температур до 1000°.

Найтепліший місяць – липень. Найвищі середньомісячні температури на Закарпатті +20°C, на Прикарпатті +18°C, +19°C. У цей час на полях зеленіють пшениця та жито, цвітуть ліки. На висоті 1500 м середня температура повітря в липні знижується до 10 ° С. Максимальна температура в серпні на більших висотах становить + 9 ° С, + 8 ° С.

Вертикальний тепловий градієнт влітку становить 0,7 ° С. У жовтні повітря досить чисте і прозоре, температура повітря все ще позитивна, ліси починають втрачати свій колір. У всьому цьому можна відчувати наближення прохолоди. Температура повітря різко змінюється в листопаді, в горах вона стає від'ємною, гірські вершини вкриті снігом, в кінці місяця сніг тягнеться від гір до рівнин.

Вчений М.С. Андріанов у 1957 р. виділяв шість висотно-термічних зон:

Тепла зона вона поширюється на передгір'я Прикарпаття низовини Закарпаття. Активні температури тут 2800-3100°, найтепліший місяць - липень, середня температура -19°-20°C, найхолодніший місяць - січень, температура від 3 до 5°C. Теплий період триває 265 днів.

Помірно тепла зона простягається до передгір'я Прикарпаття та Закарпаття в діапазоні висот від 250 до 450-500 м над рівнем моря. Активна температура 2200-2800°. У липні середня температура становить 19-17°C, а в січні від 4,5 до 5°C.

Помірна зона розташована на схилах південних та північних макросхилів висотою від 450-500 до 850 м над рівнем моря. Ця зона включає смугу Центрально-Карпатської западини. Активні температури 1600-2200°, середня температура липня 17,2-15°C, січня від 1,9 до 6°C.

Прохолодна зона розташована на висотах від 850 до 1250 м над рівнем моря. Вона включає міжгірські долини та схили Полонинського хребта, Покутсько-Буковинські гори, Горгани, Чорногорію, Гуцульські Альпи. Активні температури не перевищують 1000-1600°. Середня температура липня 13°C, січня -8,5°C. Теплий період триває 220 днів з початку квітня до початку листопада. Вегетаційний період рослин становить 85 днів.

Помірно холодна зона розташована на схилах вододілу Карпат та їх південних та північних відрогів в діапазоні висот від 1250 до 1500 м над рівнем моря. У цій зоні поширені хвойні ліси. Сума активних температур 1000-1600°C, середня температура липня біля верхньої межі зони близько 12°C, січня -10°C. Теплий період тут триває до 190 днів з середини квітня до кінця жовтня. Загальний вегетаційний період триває 120-130 днів, а активний 50-60 днів.

Холодна зона розташована на найвищих позиціях гір на висоті від 1500 до 2000 м над рівнем моря. Вона збігається з субальпійським та альпійським поясами. Активні температури повітря не перевищують 600°C. Середньорічна температура повітря становить близько 0°C. У серпні середня температура від 12 до 8°C, а в січні від 10 до -12°C. Теплий період триває близько 180 днів, він починається в кінці квітня і закінчується в жовтні, вегетаційний період триває 90 днів.

У цій місцевості вологозабезпеченість визначається відносною вологістю, річними опадами та їх розподілом за сезонами.

Протягом року вологість у Карпатах становить близько 80%, а взимку від 80 до 89%. Влітку вона зменшується до 77%. Весняне повітря найсухіше, але його вологість становить 55% і не нижче на Закарпатті та 60% на Прикарпатті.

Щорічна кількість опадів становить 600 мм на рівнинах і до 1600 мм на вершинах гір, що є досить великою кількістю опадів.

Сніговий покрив у горах триває від 3 до 4 місяців, а на висотах сніг трапляється влітку [3]. Вологість також поглинається повітряними масами, що надходять із Середземного моря та Атлантики.

Отже, клімат Українських Карпат ідеально підходить для відпочинку. У будь-який час року тут підтримується комфортна температура. Взимку туристи потрапляють у справжню зимову казку, а влітку – у фантастичний світ природи.

Список використаних джерел:

1. Особливості атмосферної циркуляції. URL: [https://narodna-
osvita.com.ua/3442--22-atmosferna-cirkulyacya.html](https://narodna-osvita.com.ua/3442--22-atmosferna-cirkulyacya.html)
2. Клімат Українських Карпат. URL: [http://www.karpaty.com.ua/?
chapter=5&item=163](http://www.karpaty.com.ua/?chapter=5&item=163)
3. Дослідження характеристик снігового покриву в Українських Карпатах. URL: [https://stud.wiki/geography/3c0b65635a3ad68a4d53a
88521216c36_0.html](https://stud.wiki/geography/3c0b65635a3ad68a4d53a88521216c36_0.html)

КЛІМАТИЧНІ СЕЗОНИ В МІСТІ ЧЕРНІВЦІ

Людвіковська Н. І.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

Науковий керівник – канд. геогр.наук, викл. Гавришук Б. Б.

На планеті Земля протягом останніх десятиріч простежуються наслідки глобальних змін клімату, вони охопили усі елементи клімату і є причинами змін в екосистемах. Зміни температурного режиму призвели до змін границь і тривалості кліматичних сезонів. Зазвичай наслідки кліматичних змін детально вивчаються на глобальному і регіональному рівнях. На підставі таких досліджень розробляються стратегії адаптування людської діяльності до кліматичних змін. Разом з тим, врахування таких змін є важливим і на локальному рівні, де яскраво проявляються місцеві особливості кліматичних змін.